

2. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 32. – Ст. 409.
3. Пухтецька А.А. Актуальні проблеми оновлення системи принципів адміністративного права України / А.А. Пухтецька // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. – 2014. – Т. 155. – С. 67-72.
4. Комзюк А.Т. Напрямки розвитку адміністративного права України в контексті пріоритетного забезпечення прав і свобод людини і громадянина / А.Т. Комзюк // Вісник ХНУВС. – 2011. – № 2 (53). – С. 206-214.
5. Адміністративне право України : підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю.П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
6. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у двох томах. – Том 1. Загальна частина / ред. колегія : В.Б. Авер'янов (голова) та ін. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 592 с.

REFERENCES

1. Averyanov, V.B. (2006), “The new doctrine Ukrainian administrative law : conceptual positions”, *Pravo Ukrayiny*, no. 5, pp. 11-17.
2. “On Administrative Services”: Law of Ukraine of 06.09.2012, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2013, no. 32, art. 409.
3. Pukhtetska, A.A. (2014), “Recent problems updates the principles of administrative law Ukraine”, *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*, vol. 155, pp. 67-72.
4. Komzyuk, A.T. (2011), “Directions of development of administrative law Ukraine in the context of priority rights and freedoms of man and citizen”, *Visnyk KhNUVS*, no. 2 (53), pp. 206-214.
5. Bytyak, Yu.P., Garashchuk, V.M., Dyachenko, O.V. et al. (2005), *Administratyvne pravo Ukrayiny : pidruchnyk* [Administrative law Ukraine : textbook], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
6. Averyanov, V.B. (editor) (2007), *Administratyvne pravo Ukrayiny. Akademichnyi kurs : pidruchnyk : u dvokh tomakh : Tom 1. Zahalna chastyna* [Administrative law of Ukraine. Academic course : textbook : in two volumes. Volume 1. General part], «Vydavnytstvo «Yurydychna dumka», Kyiv, Ukraine.

УДК 342.95: 351

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ СЛУЖБОЮ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ

Жарий О.К., здобувач

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
вул. Динамівська 4, м. Харків, Україна
adm.diy@mail.ru*

Статтю присвячено дослідженню проблемних питань протидії тероризму за допомогою адміністративно-правових заходів. Розкрито сутність і зміст заходів адміністративного запобігання, які використовують органи Служби безпеки України в діяльності з протидії тероризму. У роботі наводиться авторське визначення наведеного поняття. Акцентовано увагу на обґрунтуванні необхідності застосування заходів адміністративного запобігання у сфері протидії терористичним проявам.

Ключові слова: заходи адміністративного запобігання, тероризм, терористичні прояви, кризові ситуації, безпекові правовідносини.

ПРИМЕНЕНИЕ МЕР ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ СЛУЖБОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ В СФЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ТЕРРОРИЗМУ

Жарий А.К.

*Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого,
ул. Динамовская 4, г. Харьков, Украина
adm.diy@mail.ru*

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов противодействия терроризму с помощью административно-правовых мер. Раскрыта сущность и содержание мер административного предупреждения, которые используют органы Службы безопасности Украины в деятельности по противодействию терроризму. Дается авторское определение приведенного понятия. Автор акцентирует внимание на обосновании необходимости применения мер административного предупреждения в сфере противодействия террористическим проявлениям.

Ключевые слова: меры административного предупреждения, терроризм, террористические проявления, кризисные ситуации, вопросы безопасности правоотношения.

APPLICATION OF PREVENTIVE MEASURES BY THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE IN COMBATING TERRORISM

Zharyi O.K.

*Yaroslav Mudryi National law university, str. Dynamivska, 4, Kharkiv, Ukraine
adm.diy@mail.ru*

The article is devoted to problem issues of fighting terrorism, which has recently received considerable attention. However, a range of administrative and legal support of counter terrorism activities is still understudied by scholars and practitioners.

The paper argues that effective counter terrorism activities are possible only with the involvement of potential of all public authorities and their officials. Administrative and legal measures take central place in combating terrorism, form its basis, determine the legal status, authority, procedure of interaction of the outlined subjects and other legal entities.

The article states that administrative preventive measures are the least to restrict rights and freedoms compared to all coercive measures provided by applicable administrative legislation in combating terrorism. They include providing a positive, organized operation of legal relations in security sphere by eliminating the conditions for the commission of terrorist acts, unlawful intentions in yet inactive form. These measures consist in monitoring, verifying compliance with the legislation on the fight against terrorism by participants in anti-terrorist activities and taking immediate action to prevent further terrorist actions. The above proves administrative precautions to be a particularly important, the primary way to protect national security and prevent terrorist acts.

The author provides a list and description of preventive measures to protect society from terrorist threats that can be applied by the Security Service of Ukraine, in particular:

- anti-terrorism measures: activities aimed at making the people, public life, buildings and infrastructure less vulnerable;
- counter-terrorism measures: preventing terrorist attacks by identifying terrorists and stopping them;
- crisis management measures: stabilizing the situation (disaster emergency situation) after the terrorist attacks.

Analysis shows that counter-terrorism is mainly related to: 1) national legislation, coordination and allocation of funds; 2) internal security; 3) foreigners; 4) travel and border control; 5) finance; 6) international cooperation; and 7) nuclear, biological, and chemical threats. This non-exhaustive list corresponds to the main list of possible anti-terrorism measures.

The article provides the author's definition of administrative prevention in combating terrorism as measures applied by subjects of fight against terrorism on the basis of existing legislation, in the circumstances of the absence of obvious violations, aimed at precaution, prevention, and detection of terrorist acts. They serve one of the parts of the complex mechanism of combating terrorism, precede more restrictive measures such as administrative suspension and responsibility. The main feature of these measures of administrative suspension in combating terrorism is that they do not directly interrupt clear terrorist acts and other offenses, but discourage their commission. Measures of administrative prevention differ from administrative penalties by their lack of purpose of punishment of the person to whom they are applied, the possibility of implementation without the need of establishing guilt of respective control object.

Key words: measures of administrative prevention, terrorism, terrorist acts, crises, security relationship.

В умовах сучасних швидкоплинних процесів щодо зміни міжнародної та внутрішньодержавної обстановки в Україні вкрай важливо мати адекватну законодавчу базу, яка чітко регламентувала б у правовому відношенні діяльність щодо забезпечення як державної безпеки в цілому, так і протидії сучасним терористичним проявам.

Проблемним питанням боротьби з тероризмом останнім часом приділяється значна увага, проте комплекс питань адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму все ще залишається поза увагою науковців і практиків. Тероризм, як відомо, – складне, багаторівневе, суспільно небезпечне явище. Ефективно протистояти його проявам можливо лише з використанням одночасно широкого комплексу адміністративно-правових, кримінальних, фінансових та інших засобів.

Протягом десятиріч склалася думка про можливість використання винятково кримінально-правових заходів такої протидії, однак набуває все більшого поширення позиція про необхідність комплексного підходу із застосуванням усіх наявних засобів (у тому числі адміністративних).

Окремими аспектами протидії тероризму займалися такі вчені, як В.П. Ємельянов, В.С. Зеленецький, В.Я. Настюк, С.А. Трофімов, О.Г. Парамузова, Ю.М. Антонян, К.Н. Салимов, О.В. Сав'юк, І.Л. Трунов, Ю.С. Горбунов, В.А. Ліпкан, В.В. Майоров та інші. Однак дослідженню адміністративно-правових заходів запобігання терористичній діяльності достатньої уваги не приділялося.

Разом із тим аналіз наукової літератури, а також дисертаційних досліджень показав, що сучасні правові основи й організаційні аспекти запобігання терористичним проявам були предметом системного дослідження.

Таким чином, недостатня теоретична розробленість обраної теми й необхідність її комплексного дослідження на основі аналізу чинного законодавства та практики його застосування органами Служби безпеки України, а також важливість вирішення проблем застосування заходів адміністративного запобігання у сфері забезпечення належної протидії тероризму визначили мету статті.

Адміністративне право безпосередньо реалізується через механізм адміністративно-правового регулювання, який складається з адміністративно-правових норм, правовідносин, актів застосування права й засобів правового регулювання [1, с. 155; 4, с. 195].

Ефективно протидіяти тероризму можливо лише із залученням потенціалу всіх органів державної влади та їх посадових осіб. Адміністративно-правові заходи займають центральне місце у сфері протидії тероризму, утворюють її основу, визначають правовий статус, повноваження, порядок взаємодії означених вище суб'єктів між собою й іншими суб'єктами права.

Заходи адміністративного запобігання найменше серед усіх визначених чинним адміністративним законодавством владно-примусових заходів у сфері протидії тероризму обмежують права та свободи громадян. Вони передбачають забезпечення позитивного, організованого функціонування безпекових правовідносин шляхом усунення, ліквідації умов для вчинення терористичних проявів, коли протиправні наміри не набули активної форми. Ці заходи полягають у моніторингу, перевірці дотримання законодавства з питань боротьби з тероризмом учасниками антитерористичної діяльності та вжитті невідкладних дій щодо недопущення в подальшому дій терористичного спрямування. Зазначене обумовлює визнання адміністративно-запобіжних заходів особливо важливим, першочерговим способом охорони державної безпеки й запобігання терористичним проявам.

Заходи адміністративного запобігання на практиці виступають однією з ланок складного механізму протидії тероризму. Єдина правоохоронна мета їх застосування пов'язує ці заходи з визначеними адміністративним законодавством заходами припинення й відповідальності. Разом із тим заходи адміністративного запобігання в системі примусових заходів у сфері протидії тероризму виконують певні самостійні функції, спрямовані на забезпечення встановлених у загальносуспільних інтересах правил. Вони передбачають реалізацію *завдань профілактики терористичних проявів*.

Слід зазначити, що Служба безпеки України є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю (ст.4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом») [2]. Отже, відповідно до мети статті Служба безпеки України згідно із чинним законодавством може використовувати у своїй діяльності три типи запобіжних заходів для захисту суспільства від загроз терористичного спрямування, зокрема такі:

- антитерористичні заходи: проведення заходів, спрямованих на те, щоб зробити людей, громадське життя, будинки й інфраструктуру менш уразливими;
- протитерористичні заходи: запобігання терористичним нападам за допомогою виявлення терористів і зупинення їх;

- заходи управління кризовими ситуаціями: стабілізація ситуації (катастрофа, надзвичайна ситуація) після терористичних акцій [2; 3].

Аналіз свідчить, що протидія тероризму переважно стосується: 1) національного законодавства, координації й виділення фондів; 2) внутрішньої безпеки; 3) чужинців; 4) пересування та прикордонного контролю; 5) фінансів; 6) міжнародного співробітництва; 7) ядерних, біологічних і хімічних загроз. Цей невичерпний список відповідає основному переліку можливих антитерористичних заходів.

Проаналізуємо кожний вищезазначений пункт докладніше.

1) національне законодавство, координація та бюджет:

- затвердження нових антитерористичних законів або адаптація чинного законодавства до сучасних вимог протидії тероризму;
- виділення додаткових коштів на проведення різноманітних заходів і для певних структур сектору безпеки (прикордонників, національних авіаліній, структур, які відповідають за охорону здоров'я, військових);
- поліпшення обміну інформацією між внутрішніми силовими структурами;
- створення центрів, відповідальних за гармонізацію та координацію різноманітних напрямів політики силових структур (військових, розвідувальних служб, прикордонників тощо) на місцевому та загальнодержавному рівнях;
- надання доступу посадовим особам розвідувальних служб і правоохоронних органів до інформації про певних осіб на митниці та в податкових структурах;

2) внутрішня безпека:

- контроль Інтернету, прослуховування телефонів і контроль факсимільного зв'язку (без повідомлення про це відповідній контрольній установі, наприклад суду);
- вимоги на адресу телекомунікаційних компаній, які мають зберігати дані переговорів своїх клієнтів (наприклад, терміном до одного року) та надавати доступ правоохоронним органам до телекомунікаційних даних;
- отримання від банків, провайдерів Інтернету та кредитних бюро електронних баз даних на своїх клієнтів без інформування підозрюваних;
- упровадження ефективніших комп'ютеризованих пошукових систем за допомогою поєднання декількох баз даних і громадської інформації;
- надання дозволу на використання баз даних органів сектору безпеки посадовими особами, які не входять до складу цієї структури (МВС, Інтерпол, Міграційна служба тощо);
- затримання осіб на триваліший час із метою отримання більшої кількості інформації;
- створення національної системи відстеження, наприклад введення ідентифікаційних карток;

3) чужинці (емігранти, пошукачі притулку, біженці, іноземці й особи без громадянства):

- надання силовим структурам доступу до баз даних на чужинців;
- спрямування на спостереження за особами, які належать до певної етнічної групи (расова належність);
- припинення перегляду судової справи, якщо пошукач притулку підозрюється в участі в терористичній діяльності;
- відмова в наданні політичного притулку, якщо представник відповідної владної структури свідчить про те, що особа загрожує національній безпеці;
- збереження (терміном до 10 років) відбитків пальців, узятих в емігрантів та пошукачів притулку;
- затримання тих, хто становить небезпеку, проте не може бути депортований із країни;
- озброєння екіпажів цивільних літаків;

- встановлення куленепробивних дверей на відсік екіпажу;
 - упровадження 100-відсоткового сканування багажу та пасажирів у всіх аеропортах;
 - додавання біометричних характеристик до посвідчень особи/паспортів;
 - частіше й уважніше проведення інспекцій на вразливих ділянках (гавані, тунелі й аеропорти);
 - фотографування на пропускних пунктах;
- 4) фінанси:
- перевірка фінансових угод;
 - посилення нагляду за банками та кредитними установами з метою запобігання відмиванню грошей і шахрайству; заморожування банківських рахунків, які, можливо, пов'язані з терористичною діяльністю;
 - вимагання від банків інформації про всі рахунки та доступу до центральних банків даних (обмін інформацією про банківські рахунки), включно з поясненням відмови банку доповідати про фінансову операцію, якщо він знає чи підозрює, що вона пов'язана з терористичною діяльністю;
 - створення та сприяння більшій ефективності підрозділів і структур фінансової розвідки (фінансовий моніторинг);
- 5) міжнародне співробітництво:
- посилення міжнародного співробітництва, наприклад у межах програм із надання всеєвропейського ордеру на арешт чи швидкої екстрадиції;
 - імплементація положень міжнародних угод у галузі боротьби з тероризмом у національне законодавство;
 - підписання та ратифікація конвенцій ООН у галузі боротьби з тероризмом;
 - обмін інформацією між органами сектору безпеки та структурами на міжнародному рівні;
 - викорінення внутрішніх причин тероризму, тобто сприяння розвитку країн, які традиційно «виховують» терористів;
- б) загрози використання ядерної, біологічної та хімічної зброї:
- створення або підвищення ефективності центрів боротьби з тероризмом; координація зусиль у цій галузі, вироблення та накопичення відповідних вакцин (наприклад, вакцин проти віспи);
 - підвищення готовності закладів охорони здоров'я, забезпечення постачання ліків;
 - покращення захисту ядерних об'єктів (наприклад, встановлення РЛС для виявлення малих літаків, що летять на низькій висоті).

Зазначимо, що наведене вище повинно бути враховано під час реформування Служби безпеки України шляхом внесення змін до чинного законодавства з питань боротьби з тероризмом або прийняттям нових галузевих антитерористичних законів.

Таким чином, заходи адміністративного запобігання у сфері протидії тероризму – це заходи, застосовувані суб'єктами боротьби з тероризмом на основі положень чинного законодавства за відсутності очевидних порушень із метою профілактики, недопущення, а також виявлення терористичних проявів. Вони є однією з ланок складного механізму протидії тероризму, передують більш вагомим за ступенем правового обмеження заходам адміністративного припинення й відповідальності. Головною відмінною рисою зазначених заходів від заходів адміністративного припинення у сфері протидії тероризму є те, що вони безпосередньо не переривають явні терористичні прояви й інші об'єктивно протиправні діяння, а відвертають їх вчинення. Від адміністративних стягнень заходи адміністративного запобігання відрізняються відсутністю в них мети покарання особи, до якої вони застосовуються, можливістю реалізації без потреби встановлення вини відповідного об'єкта управління.

Визначені законодавством із питань боротьби з тероризмом заходи адміністративного запобігання можуть використовуватися Службою безпеки України як для попередження терористичних проявів із

боку конкретних осіб, так і для здійснення комплексних державних чи регіональних програм практичної профілактичної спрямованості, пов'язаних із попередженням окремих видів порушень терористичного спрямування.

Отже, застосовуючи заходи адміністративного запобігання у сфері протидії тероризму, Служба безпеки України тим самим гарантує, забезпечує, створює необхідні умови для своєчасного й належного дотримання положень чинного законодавства з питань боротьби з тероризмом, а також запобігає можливим посяганням на державну безпеку у вигляді терористичний діянь, настанню небажаних наслідків, шкоді економічним, культурно-історичним та іншим охоронюваним інтересам держави, суспільства, громадян України.

Профілактичне призначення цих заходів вказує на обумовленість їх виділення в самостійну групу застосовуваних Службою безпеки України для протидії тероризму адміністративних заходів, актуалізує потребу узагальнення конкретних визначених законодавством із питань боротьби з тероризмом видів владних дій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коломоєць Т.О. Заходи адміністративного попередження як складова адміністративного примусу: аналіз сучасного стану в Україні та перспективи розвитку / Т.О. Коломоєць // Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – Вип. 18. – С. 155.
2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
3. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.
4. Этнорелигиозный терроризм / Ю.М. Антонян, Г.И. Белокуров, А.К. Боковиков и др.; под ред. Ю.М. Антоняна. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 318 с.

REFERENCES

1. Kolomoets, T.O. (2002), "Administrative Measures prevention as part of administrative enforcement, analysis of the current situation in Ukraine and prospects of development", *Derzhava i pravo: zb. nauk. pr. Yurydychni i politychni nauku*, iss. 18, pp. 155.
2. "On Combating Terrorism": Law of Ukraine of 20.03.2003 № 638-IV, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2003, no. 25, art. 180.
3. "On the Security Service of Ukraine": Law of Ukraine of 03.25.1992 № 2229-XII, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1992, no. 27, art. 382.
4. Antonyan, Yu.M., Belokurov, G.I., Bokovikov, A.K. et al. (2006), *Etnorelihoznyy terrorizm* [Ethnoreligious terrorism], Aspekt Press, Moscow, Russia.

УДК 342: 351.95: 346 (477)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Кантор Н.Ю., викладач

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна
natali.kantor@gmail.com*

Досліджено проблеми адміністративної відповідальності юридичних осіб за порушення в процесі господарської діяльності. Встановлено, що сьогодні існує належна теоретична основа для визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративної відповідальності. Зроблено висновок про необхідність